

pozwała na zapewnienie badaczom dogodniejszych niż poprzednio warunków pracy. Poza Katowicami największą frekwencję w pracowni naukowej ma oddział terenowy w Gliwicach. Wypada tu przypomnieć, że przed przyjazdem do któregośkolwiek archiwum terenowego należy odpowiednio wcześniej uprzedzić je o terminie przyjazdu i temacie celem uniknięcia straty czasu w okresach urlopów, chorób i wyjazdów służbowych archiwistów. Pożądane to jest również w stosunku do WAP, by mu umożliwić sprawniejszą obsługę w pracowni. Oprócz bezpośredniego udostępniania materiałów w pracowni naukowej załatwiono 299 kwerend pisemnych, w tym kilkanaście zagranicznych.

W zakresie kontaktów i współpracy naukowej należy zanotować czynny udział tutejszych archiwistów w sesji naukowej, zorganizowanej przez Komitet Wojewódzki PZPR w Katowicach z okazji 40-lecia KPP oraz w sesji poświęconej 600-leciu m. Będzina. Na obie sesje przygotowało 3 archiwistów WAP i 2 z archiwów terenowych łącznie 3 referaty (z których 2 opublikowano już w „Zaraniu Śląskim”) i 5 głosów dyskusyjnych, opartych na materiałach archiwalnych. Nadto 1 referat opracowano na konferencję metodyczną w Warszawie.

Pracownicy archiwów w Katowicach, Będzinie, Bytomiu, Cieszynie i Częstochowie działają na terenie Polskiego Towarzystwa Historycznego jako członkowie zarządów lokalnych oddziałów PTH.

Największą imprezą w dziedzinie popularyzacji archiwów był „Tydzień Archiwów” we wrześniu 1958 r. Szczególnie wystawy archiwalne, których urządzono na naszym terenie dziewięć, oraz artykuły prasowe i audycje radiowe umożliwiały zaznajomienie szerszych kół społeczeństwa z problematyką i działalnością tutejszych archiwów.

Odrębną imprezę stanowił obchód 25-lecia działalności WAP w Katowicach, zorganizowany w skromnych ramach z udziałem przedstawicieli Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych, instytucji naukowych, KW PZPR i Prez. WRN.

Na zakończenie należy dodać, że w okresie sprawozdawczym 8 archiwistów WAP i podległych archiwów opublikowało artykuły naukowe w czasopismach („Archeion”, „Sobótka”, „Zaranie Śląskie”, „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”) względnie materiały źródłowe w osobnych publikacjach.

Michał Antonów

SREDNIOWIECZNE SILESIAČA W BIBLIOTECE UNIWERSYTECKIEJ W LIPSKU

Geneza uczelni lipskiej, powstałej w r. 1409 w wyniku opuszczenia Pragi przez trzy „nacje obce”, sprawiła, że w murach jej długo trwało szczególne zainteresowanie tak sprawami czeskimi, jak i — w sposób rzucający się w oczy — śląskimi. Grupa Ślązaków była tu nie tylko w początkach XV w., ale jeszcze na przełomie XV i XVI w. bardzo silna i długo utrzymywała się w niej myśl powrotu na Śląsk do uczelni, która by tam mogła powstać¹. Ślad tego stanu rzeczy pozostał wśród średniowiecznych rękopisów Biblioteki Uniwersyteckiej w Lipsku zarówno w postaci licz-

¹ Fundator collegium *Beatae Mariae Virginis* w Lipsku, Jan Otton Münsterberg, pisał w swoim testamentzie z r. 1416: „Volo quod suprascriptum collegium fiat in Silesia, si et ubicumque in ea fundabitur studium privilegium”. Por. F. R. Z a r n k e, *Statutenbücher d. Universität Leipzig*, Leipzig 1861, s. 265; to samo powtarzają jeszcze szesnastowieczne statuta kolegium, *ibid.*, s. 278.

nych „husytików”, częstokroć dla Śląska ważnych, jak i silesiaków *sensu stricto*. Przykład żywego związku kulturalnego Lipska ze Śląskiem stanowią niewątpliwie m. in. trzy kodeksy Uniwersytetu Lipskiego, zawierające pisma godnego bliższego zainteresowania ze strony nauki polskiej Słazaka, Mikołaja Magni z Jawora. Są to kod. nr 181, mieszczący na fol. 145—158 jego *Sermo in concilio Constanciensi*, dalej kod. nr 273, mieszczący na fol. 1—34 traktat tegoż *De tribus substantialibus*, oraz kod. nr 202, mieszczący na fol. 321—433 jego *Liber de substitutionibus*. Na Mikołaja z Jawora zwrócił swego czasu uwagę Franz², a na jego cenną dla etnografii historycznej Śląska *Rozprawę o przesądach Brückner*³, który jednakże znalazł jedynie rkp. berlińskie (*Staatsbibliothek*, ms., F. theol., nr 525 i 527, obecnie w Tübingen). Nie znalazł jednakże ani rkp. wrocławskich (*Tractatus*, ms. I, F. 226, 226 a), ani rkp. lipskiego.

Szereg silesiaków czy materiałów ważnych dla Śląska zawierają też liczne kodeksy piętnastowieczne Biblioteki Uniwersytetu Lipskiego, dotyczące czasów Jerzego z Podiebradu. M. in. są to kod. nr 158, 176, 488, 940, 1092, zawierające obok rzeczy znanych szereg ineditów. Niewątpliwą szkodę stanowi zaginięcie kod. nr 177, który miał zawierać również traktaty teologiczne w języku czeskim względnie polskim, a w każdym razie słowiańskim.

Zainteresowanie Śląskiem, wywołane ciągłym napływem ludzi znad Odry, przeciągało się w Lipsku w głąb czasów późniejszych. Toteż wartościowe silesiaca średniowieczne znajdujemy nawet wśród rękopisów z XVIII w. Nie wnoszą wprawdzie wiele nowego ani rkp. nr 102, zawierający Kaspra Sommera *Silesia pia ac religiosa*, ani kod. nr 078, zawierający *Schlesische Chronik 965—1599*, znaną w licznych odpisach i we Wrocławiu. Ale już np. kod. 1024 (nowa sygn. 2111) zawiera kopię falsyfikatu lubiąskiego z r. 1178, odmienną w kilku szczegółach od cytowanych w dotychczasowych wydaniach. Szczególnie ciekawą jednak grupę stanowią rkp. nr 097, 098, 099, 100 (nowe sygn. nr 1526, 1527, 1528, 1529), których autorem jest Gottlieb Drescher *Ecclesiasticus und Morgenprediger zu St. Saluator zu Breslau*. Trzy z nich, a to *Silesia diplomatica continuata* (nr 1526), *Diplomata principum Silesiae* (nr 1528) oraz *Diplomata monasteriorum Silesiae* (nr 1529), zawierają odpisy dokumentów śląskich z XII—XVIII w.; czwarty, *Farrago diplomatum ducatum Silesiae politicorum* (nr 1528) — dużą liczbę zgrupowanych geograficznie regestów.

Drescher jest znany z drukowanego zbioru *Schlesisch diplomatische Nebenstunden*, jaki wydał we Wrocławiu w r. 1774 jako „Stück I”, zawierającego głównie dokumenty dotyczące Wrocławia. Zbiory znajdujące się w Lipsku ukończył, według zawartych danych w rękopisach, w latach 1797—1798. Według danych zawartych w przedmowie do *Silesia diplomatica continuata* Drescher jest kontynuatorem pracy Baltazara von Walthera, który w latach 1741—1742 złożył w wydawnictwie Korna we Wrocławiu *Silesia diplomatica* w dwóch tomach in 4°. Na skutek różnych perypetií dzieło to wyszło w postaci bardzo różnej od pierwotnych zamierzeń⁴. Pierwotne materiały z pracy Walthera wciela w siebie *Farrago* Dreschera. W pozostałych swoich rękopisach Drescher jest już samodzielny, daje kopie, korzystając nieraz z oryginałów i zamieszczając przerysy pieczęci.

Duża część materiału starszego, do r. 1342, to oczywiście rzeczy znane, choć i tu znaleźć można pewne uzupełnienia dla *Regestów* Grünhagena. Materiał późniejszy,

² A. Franz, *D. Magister Nicolaus Magni de Jawor, Ein Beitrag zur Literatur und Gelehrtenesch. d. 14. u. 15. Jhdts*, Freiburg in Br. 1898.

³ A. Brückner, *Kazania średniowieczne* (RAU, filol. XXIV, s. 331).

⁴ Jest to B. Walthera *Silesia diplomatica oder Verzeichniss derer gedruckten schlesischen Diplomatum*, I—II, Breslau 1741.

zwłaszcza piętnasto- i szesnastowieczny, jest w sporej części dziś w oryginałach, a nawet cytowanych przez dawniejszą literaturę odpisach zaginiony, a nieraz bardzo interesujący. Niezależnie od tego rękopisy Dreschera dają wcale ciekawy przyczynek do dziejów osiemnastowiecznych prób opracowania dokumentów śląskich.

Ewa Małczyńska

Z ŻYCIA WROCLAWSKIEGO TOWARZYSTWA MIŁOŚNIKÓW HISTORII

Sekretariat Naukowy Wydziału I PAN ustalił następującą strukturę organów wydawniczych Towarzystwa:

1. Śląski Kwartalnik Historyczny „Sobótka” — Komitet Redakcyjny: redaktor prof. dr Ewa Małczyńska, członkowie: prof. dr Józef Gierowski, doc. dr Kazimierz Orzechowski i doc. dr Henryk Zieliński, sekretarz mgr Józef Leszczyński.
2. Teksty do historii miast i rzemiosła na Śląsku („Sobótka”, Seria B) — Zespół Redakcyjny: prof. dr Stefan Inglot, doc. dr Tadeusz Ładogórski i doc. dr Stefan Golachowski.
3. Wydawnictwo kronik i pamiętników śląskich („Sobótka”, Seria B) — Zespół Redakcyjny: prof. dr Bohdan Zakrzewski, dr Roman Heck i dr Jan Reiter.
4. Wydawnictwo dokumentów antyrewizjonistycznych mających się ukazywać przy każdym zeszycie „Sobótki” — Zespół Redakcyjny: doc. dr Adam Galos, dr Barbara Szerer i doc. dr Juliusz Demel.

Rada Redakcyjna: prof. dr Stanisław Arnold, prof. dr Władysław Czapliński, doc. dr Waclaw Długoborski, doc. dr Adam Galos, prof. dr Stefan Inglot, doc. dr Tadeusz Jędruszczak, doc. dr Jacek Koraszewski, doc. Tadeusz Ładogórski, prof. dr Karol Małczyński, prof. dr Kazimierz Piwarski, prof. dr Kazimierz Popiołek, doc. dr Franciszek Ryszka, doc. dr Franciszek Szymiczek, prof. dr Bohdan Zakrzewski.

ODEZWA KONKURSOWA POLSKIEGO TOWARZYSTWA HISTORYCZNEGO TOWARZYSTWA WIEDZY Powszechnej I WYDAWNICTWA „WIEDZA Powszechna”

Zarząd Główny PTH w porozumieniu z Towarzystwem Wiedzy Powszechnej i Wydawnictwem „Wiedza Powszechna”, pragnąc uczynić zadość rosnącemu zainteresowaniu szerokiego rzesz społeczeństwa dziejami ojczystymi w związku ze zbliżającą się rocznicą Tysiąclecia Państwa Polskiego, ogłasza dwa konkursy na napisanie zarysu historii Polski.

Poziom I

Pierwszy konkurs dotyczy dziejów Polski dla czytelników na poziomie wykształcenia szkoły podstawowej. Pracę konkursową poza dobrą znajomością przedmiotu powinny cechować wysokie walory literackie i atrakcyjne ujęcie zagadnień. Obejmować ma ona całe dzieje narodu, od czasów najdawniejszych do najnowszych; objętość nie może przekraczać 20 arkuszy wydawniczych, czyli 350 stron znormalizowanego maszynopisu.

Celem uniknięcia niejednorodności ujęcia, stylu itp. zgłaszana praca musi być napisana przez jedną osobę lub przez zespół najwyżej 3-osobowy.